

Städernas utbredning ökar i Europa

Europa är en av de mest urbaniserade kontinenterna i världen. Omkring 75 procent av befolkningen lever i tätorter. Framtiden för städerna i Europa är emellertid mycket bekymmersam. Drygt en fjärdedel av Europeiska unionens landareal är nu täckt av stadsbebyggelse.

År 2020 kommer omkring 80 procent av människorna i Europa att bo i städer. I sju länder kommer andelen att vara 90 procent eller mer. Efterfrågan på mark i och omkring städerna blir därmed akut. Dagligen sker snabba, synliga och inbördes motstridiga förändringar i markanvändningen, som mer än någonsin omformar landskapen och påverkar miljön i och omkring städerna.

Städerna breder ut sig och avstånden och den tid det tar att förflytta sig mellan och in och utifrån dem minskar. Den ökade utbredningen av Europas städer styrs av ändrade livsstilar och konsumtionsmönster och kan liknas vid okontrollerad tätortsutbredning. Det framgår tydligt av de uppgifter som föreligger att stadsutglesningen har skett parallellt med stadstillväxten i Europa under de senaste 50 åren.

Stadsutglesning inträffar när hastigheten för omvandling av mark och markanvändning överträffar populationstillväxten i ett visst område under en viss period. Den ökande utbredningen ses nu med rätta som en av de större utmaningarna för Europas städer.

En färsk paneuropeisk undersökning visar att städerna fortsätter att breda ut sig i rask takt: på tio år har en yta på drygt 5 procent tagits i anspråk (figur 1), en yta tre gånger så stor som Luxemburg. De områden där tätortsutbredningen är mest synlig är länder eller regioner som har hög befolkningstäthet och hög ekonomisk aktivitet (Belgien, Nederländerna, södra och västra Tyskland, norra

Italien, Parisregionen) och/ eller snabb ekonomisk tillväxt (Irland, Portugal, östra Tyskland, Madridregionen). Utbredningen är särskilt tydlig i länder eller regioner som dragit nytta av EU:s regionala politik och finansiering. Nya utvecklingsmönster kan också märkas runt mindre städer och på landsbygden, längs transportkorridorer och längs många kustområden, oftast i förbindelse med floddalar.

Stadstillväxten i Europa har historiskt sett styrts av ökad befolkningstillväxt i tätorterna. Men även där befolkningstrycket idag bara är litet eller obefintligt finns det fortfarande en rad olika faktorer som stimulerar utbredningen. De har sin grund i en önskan att utveckla nya

livsstilar i förortsmiljöer, utanför innerstaden.

Blandningen av bakomliggande drivkrafter är sammansatt av olika socioekonomiska trender på både mikro- och makronivå. Kvaliteten på transportsystem, markpriset, individuella bostadspreferenser, demografiska trender, kulturella traditioner och begränsningar, liksom städernas attraktionsförmåga, spelar en central roll för hur städerna utvecklas. En annan viktig drivkraft är genomförandet av den fysiska planeringen på både lokal och regional nivå. EU:s sammanhållnings- och strukturfonder har, med sitt stöd till infrastrukturutvecklingen, underblåst tätortsutbredningen som också påskyndats av

förbättrade transportförbindelser och möjligheterna till ökad personlig rörlighet.

Städer är områden med ett stort antal människor på små ytor. Detta har vissa klara fördelar för den ekonomiska och sociala utvecklingen. I vissa avseenden kan det också vara en fördel för

miljön. Det finns till exempel en tendens till att markanvändning och energiförbrukning är lägre i städer jämfört med områden där befolkningen är utspridd. Det finns stordriftsfördelar med avfallshanteringen och reningen av avloppsvatten i städerna. Traditionella miljö- och hälsoproblem på grund

av ohälsosamt dricksvatten, bristfälliga sanitära förhållanden och dåliga bostäder har därför till stor del försvunnit från städerna inom EU. Trots det lider befolkningen i städerna fortfarande av allvarliga lokala miljöproblem som till exempel bullerexponering, allvarliga luftföroreningsproblem, otillräcklig avfallshantering,

Figur 1 Utbredning av städer och annan artificiell markanvändning 1990–2000

Källa: Corine-databasen över marktäckningen, Europeiska miljöbyrån.

begränsad tillgång till färskvatten och brist på utrymme.

Dagens trend mot nya stadsområden med låg befolkningstäthet leder emellertid till att mer mark tas i anspråk. Boendeytan per person i städerna i Europa har mer än fördubblats under de senaste 50 åren. Under de senaste 20 åren har de bebyggda områdenas omfattning ökat med 20 procent i länderna i Väst- och Östeuropa, medan befolkningen ökat med endast 6 procent. I synnerhet transportsystemen blir en kritisk fråga för stadsplaneringen. Infrastrukturen inverkar på landskapet på många sätt, två exempel är markförsegling, som förvärrar effekterna av översvämningar, och fragmenteringen av naturområden.

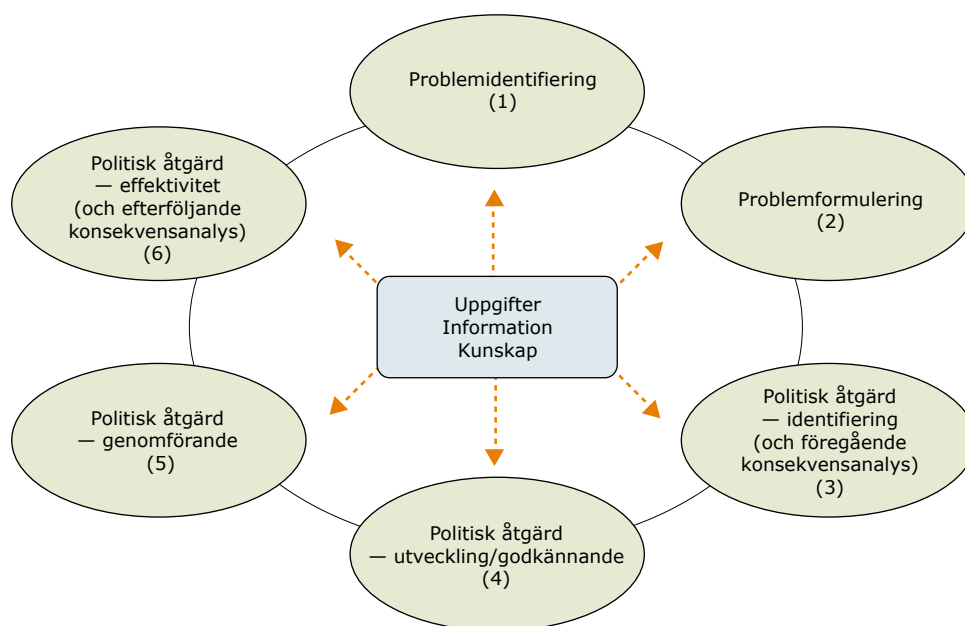
Rörlighet och tillgänglighet är centrala faktorer för den territoriella sammanhållningen i Europa. Dessa faktorer har också stor betydelse för att livskvaliteten i samhällena ska bli bättre. Antalet kilometer som tillryggaläggs med vägtransporter i tätorterna förväntas öka med 40 procent mellan 1995 och 2030. Antalet bilägare i EU-10 är fortfarande inte så högt som i EU-15, vilket tyder på att denna siffra kommer att öka ytterligare.

Om ingenting görs, förväntas trafikstockningarna öka avsevärt till år 2010. En utveckling som medför en kostnadsökning med omkring 1 procent av EU:s BNP. Infrastruktur handlar emellertid inte bara om att bygga flera vägar och järnvägar. Infrastrukturen borde ingå i en global strategi

som tar hänsyn till de faktiska effekterna av de investeringar som görs för att skapa och bibehålla lokala och urbana ekonomier. Den borde vara en del av en balanserad och polycentrisk utveckling som minskar skadorna på miljön.

Men strategierna och instrumenten för att kontrollera tätortsutbredningen påverkas i hög grad av dagens verklighet med många och interaktiva beslutsnivåer, från lokala till europeiska. Detta gäller särskilt de betydande ekonomiska flödena som är avgörande för hur budgeten planeras. Samhällsplaneringen avspeglar idag ofta marknadslogiken, men borde istället baseras på en vision för stadsutvecklingen, där miljömässiga och sociala hänsyn ingår som en integrerad del i alla

Figur 2 Centrala steg i den politiska processen

Källa: Europeiska miljöbyrån.

steg, från probleminentifiering och utformning av politik till genomförandet och efterföljande utvärdering. Detta skulle ge många fördelar, bland annat i fråga om att:

- säkra politisk samstämmighet i alla steg i den politiska processen (se figur 2),
- stärka samarbetet mellan organ inom alla ansvarsområden,
- effektivisera användningen av struktur- och sammanhållningsfonder på

EU-nivå, i kombination med miljölagstiftning för att undvika och minska tätortsutbredning,

- åtgärda de marknadsmisslyckanden som leder till tätortsutbredningen genom att reagera på signaler som till exempel markpriser i, runt och mellan tätorter,
- samla in och förmedla exempel på god praxis för att utveckla kompakta städer,
- se till att det finns grönområden i städerna.

Referenser

Miljöbyrån (2006), *Urban sprawl in Europe – the ignored challenge*, miljöbyråns rapport nr 10/2006, Europeiska miljöbyrån, Köpenhamn.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

